

Ouders zijn best te betrekken

Praat en luister en leer elkaar écht kennen

Twaalf rondetafelgesprekken zijn er 25 mei gehouden. Alle conferentiebezoekers hadden zich gebogen over de vragen: wat zijn thema's waarover professionals en ouders met elkaar zouden moeten praten, wat zijn voorwaarden voor een goed gesprek tussen ouders en professionals en hoe zou de betrokkenheid van ouders het best georganiseerd kunnen worden. Tal van suggesties zijn gedaan. Hieronder treft u een overzicht van wat in de gespreksgroepen zoal is gezegd. Doet u daar, als ouder of als professional, uw voordeel mee. Het is een schat aan informatie.

Over welke thema's zouden ouders en professionals met elkaar moeten praten.

- Over de wederzijdse verantwoordelijkheden en verwachtingen ten aanzien van het kind. Ouders zien hun kind vaker en in andere situaties dan leerkrachten, door wat zij zien en meemaken ontstaan verwachtingen. Ouders praten graag over de ontwikkeling van hun kind, hun leerprestaties, het gedrag op school, het spijbelen.. Ze moeten de kans krijgen hun verwachtingen uit te spreken. Ouders moeten ook de kans krijgen te vertellen op wat voor manier zij betrokken willen zijn. Ouders willen vaak graag horen hoe zij het kind thuis kunnen helpen. Leerkrachten op hun beurt moeten ouders op tijd en goed informeren over wat zij verwachten van het kind. En hun vooroordelen daaromtrent in de kast zetten, of beter nog: vergeten.
- Over hoe het wederzijds contact het best bestendig kan worden.
- Over godsdienst, de rol die godsdienst speelt in de opvoeding.
- Over de gezondheid van het kind.
- Over de hulpvraag.
- Over ongeschreven regels in het onderwijs.
- Over hoe je een gesprek met het kind kunt voeren.
- Over wat de professional van de ouder kan leren. Wat beiden van het kind kunnen leren.
- Over in hoeverre het gedrag van de kinderen een spiegel is van onszelf, onze generatie en de samenleving.
- Over positieve dingen moet gesproken worden, migrantenouders krijgen zoveel negatiefs over zich heen, daar worden ze angstig van.

- Over geluk, wat is geluk voor ouder en kind. Wat wil je als ouder en hoe geef je dat aan je kind.
- Thema's waarover gesproken wordt, zouden moeten aansluiten bij de actualiteit, dat kan van alles zijn.
- Ouders en professionals zouden moeten aansluiten bij de dromen en verwachtingen van het kind. Daarover zouden ze ook met het kind moeten praten.
- Normen en waarden. Als je als professional moeite hebt met bepaalde waarden en normen, geef dan de ouder de kans die uit te leggen, erover te praten. Bijvoorbeeld tijdens de eerste kennismakingsgesprekken.
- Ouders zouden de kans moeten krijgen te vertellen uit wat voor situatie zij zelf komen. Waar komen ze zelf vandaan, waar willen ze met hun kind naartoe. Wat het ouderschap voor hen betekent, hoe dat er uit ziet. Hoe ze het opvoeden in twee culturen ervaren.
- Ouders zouden de kans moeten krijgen te vertellen hoe het met ze gaat, vooral als hun kind gedwongen uit huis is geplaatst kan de vraag naar wat dat voor de ouders betekent, ruimte scheppen.
- De gezamenlijkheid van het opvoeden, zowel professionals als ouders voeden op. Thuis en school zijn even belangrijk. Ouders zijn zelf ook verantwoordelijk. Ze moeten niet alle verantwoordelijkheid bij de professionals leggen.
- Over de verschillende visies op opvoeden en de grenzen daarbinnen. Over opvoedidealen en de vraag waartoe we opvoeden. Leerkrachten zouden een beeld moeten hebben van de wereld van de ouders. Als ze het niet eens zijn met de wijze waarop ouders hun kind opvoeden, of, meer specifiek, met de wijze van straffen, zouden ze alternatieven moeten bieden, laten zien dat je je kind ook anders kunt straffen. Hoe je grenzen kunt stellen. Hulpverleners moeten ook duidelijk uitleggen wat de Nederlandse regels zijn omtrent straffen. Tegelijkertijd zouden zowel professionals als ouders af en toe moeten leren 'omdenken'. Uit hun eigen denkkaders stappen en op zoek gaan daar de kraan, de derde weg. Scholen willen meisjes misschien opvoeden tot sterke vrouwen, ouders hechten wellicht meer aan gehoorzaamheid. Bespreek de ideologieën met elkaar. Kan een school voldoen aan de verschillende verwachtingen van ouders? Verklaar verschillen van inzicht niet meteen vanuit de cultuur, er kan ook gewoon sprake zijn van een meningsverschil.
- Als je gelijkwaardigheid nastreeft en kinderen stimuleert traditionele verhoudingen te doorbreken, heeft dat consequenties voor de verhoudingen binnen het gezin. Kinderen accepteren nauwelijks nog autoriteit. Hoe geef je grenzen aan.

- De eigen kracht van de ouder, daar moet vanuit gegaan worden. De leerkracht is een passant in het leven van het kind, de ouder blijft. De ouder is de eerste deskundige als het om het kind gaat, ook als dat kind ontspoord is. Laat ouders hun eigen oplossingsstrategieën kiezen.
- Ouders en professionals zouden samen hun doelen moeten verwoorden en vaststellen. Wat wil je dat het kind bereikt, wat wil je met het kind bereiken. Hoe werken we daarin samen?
- In de onderlinge gesprekken moet men oppassen in te algemene termen over het kind te praten. Ouders en professionals moeten het kind blijven zien als individu.
- De gang van zaken op school zou goed uitgelegd moeten worden. Regels, kaders en afspraken moeten voor iedereen duidelijk zijn. Het programma van het jaar op tijd bekend maken.
- Ouders zouden de gelegenheid moeten krijgen te vertellen wat hun angsten en onzekerheden zijn; wat ze lastig en eng vinden aan de Nederlandse samenleving.

Wat zijn voorwaarden voor een goed gesprek tussen ouders en professionals?

- Ouders zouden zich allereerst veilig en welkom moeten voelen. Professionals zouden rekening moeten houden met gevoelens van schaamte en schuld. Bewust zijn van wat voor iemand (on)veilig is. Zich realiseren dat de Nederlandse directheid en openheid zich soms slecht verhouden met bijvoorbeeld een cultuur van schaamte. (Overigens hangt natuurlijk niemand graag de vuile was buiten.)
- Eigenlijk zouden de instellingen bij de ouders betrokken moeten zijn en niet andersom. Dat vraagt van veel professionals een andere houding.
- Transparantie in de verhoudingen tussen directeur, de OR en de leraren is belangrijk. Een school moet zoeken naar een gemeenschappelijk kader.
- Onderwijscultuur zou wat minder defensief moeten zijn.
- Professionals moeten de tijd nemen om vertrouwen te winnen. Dat begint bij goed luisteren.
- De professional moet proberen een open, empathische houding aan te nemen, proberen zijn vooronderstellingen en 'aannames' even in de ijskast te zetten. (Bij huisbezoek: een Marokkaanse vrouw die overdag nog in haar 'pyjama' rondloopt, is niet depressief, dat zit gewoon lekker.) De professional moet bewust zijn van zijn eigen waarden en normen en die even kunnen 'parkeren' als het nodig is. Hoe lastig dat ook is. Vooral in de jeugdzorg worden ouders meteen 'weggezet' als slechte ouders, die niet deugen. De ouders worden daardoor heel angstig, vooral als kinderen uit huis worden geplaatst. Iedereen zou moeten proberen zijn superioriteitsgevoel los te laten. Docenten hebben vaak ook lage prestatieverwachtingen van migrantenkinderen, zijn daarin bevooroordeeld, kijk zakelijk en professioneel naar de prestaties van het kind.
- Wederzijds respect is belangrijk, voor elkaars kennis en voor elkaars normen en waarden. Ook ouders met verschillende achtergronden zouden opener tegenover elkaar moeten zijn en elkaar met meer respect moeten benaderen. Er wordt, aldus een professional, veel 'intercultureel geklaagd' en zij weet niet goed hoe ze daarmee om moet gaan. Ouders en professionals staan als gelijkwaardigen tegenover elkaar.
- Een goed gesprek begint met nieuwsgierigheid en eerlijkheid.
- Professionals moeten zich in de achtergrond van de gesprekspartners verdiepen en daarmee rekening houden bij het geven van adviezen.
- Professionals in de jeugdzorg moeten de verhalen van beide kanten

horen over een bepaalde situatie, dus zowel van de ouders als van het kind. Ook is het goed als zij het gesprek tussen ouder en kind stimuleren en zelf meer de rol van de vragensteller aannemen dan van degene die vertelt hoe het zit.

- Een belangrijke voorwaarde voor een goed gesprek is ook de locatie, dat moet een goede, veilige plek zijn waar ouders en leerkrachten zich op hun gemak voelen. En waar het rustig is, laat bijvoorbeeld iedereen zijn telefoon uitzetten aan het begin van het gesprek. Stoelen moeten voor iedereen op gelijke hoogte zijn, dus niet de ouders op kleuterstoelen laten zitten en als professional zelf op een gewone stoel plaatsnemen. Let ook op houding en kleding, hoe mannen en vrouwen met elkaar omgaan, stel eventueel als school hier regels over op. Bij huisbezoek: let op of je je schoenen uit moet doen.
- Houdt met het maken van afspraken rekening met de werktijden van ouders.
- Zorg voor een tolk, als dat nodig is, maar laat dat niet het kind zijn. Maak gebruik van de tolkentelefoon. De professional zou na afloop van het gesprek het een en ander nog even op papier kunnen zetten om dat aan de ouder mee te geven, zodat hij thuis nog eens rustig kan lezen wat besproken is.
- Laat kinderen en jongeren deelnemen aan gesprekken, jong geleerd is oud gedaan. Betrek het kind bij het opzoeken naar oplossingen.
- Laat de ouder, indien gewenst, een andere volwassene meekomen naar het gesprek.
- Nodig expliciet vaders uit voor bijeenkomsten
- Soms kunnen groepsgesprekken een mooie aanvulling zijn op individuele gesprekken. Zo organiseert Jeugdzorg wel eens gesprekken voor allochtone vrouwen over pleegzorg, wat dat inhoudt en dat er ook allochtone pleeggezinnen nodig zijn. Dergelijke gesprekken leveren heel veel (achtergrond) informatie op.
- Leerkrachten (en ook ouders) moeten oppassen alleen over negatieve dingen te praten, over de problemen met een kind. Vertel vooral ook de leuke, positieve dingen.
- Docent zijn is een moeilijk beroep. Je moet ook deskundig zijn in het kunnen praten met ouders met andere achtergronden. Als een ouder zegt: ik wil dat mijn kind hoge cijfers haalt, zou de leerkracht daarover met de ouder verder moeten kunnen praten. 'Waarom wilt u dat? Hoe was het voor u zelf op school?' Als het om opvoeding gaat: hoe bent u zelf opgevoed? Pabo's en andere onderwijsinstellingen moeten aandacht aan dergelijke vaardigheden besteden. (Interculturele)

Gesprekstechnieken kunnen uitkomst bieden. De openingszin is cruciaal, vooral in moeilijke situaties. Het socratisch gesprek zou een mooie vorm kunnen zijn om met elkaar te praten, of de 'dialogocirkel', in deze manier van praten met elkaar is geen plaats voor hiërarchie en verborgen agenda's. Laat je in de gesprekken zien als mens, niet alleen als professional. Stel je belangstellend en uitnodigend op. Praat op zo'n manier dat iedereen je begrijpt, gebruik geen jargon. Laat ouders uitpraten als ze de taal niet goed beheersen. Luister, begrijp en vat af en toe samen. En geef ook complimenten als ouders het goed doen, dat is ook prettig voor het kind, maar ook voor professionals die worden afgerekend op negatieve resultaten. De gesprekken moeten wel een zeker doel hebben, praktisch gericht zijn. Te vaak zijn ze te vrijblijvend en leiden ze tot niets. Gesprekspartners moeten steeds in hun achterhoofd houden waarom ook al weer ze een gesprek voeren met elkaar.

- Iedereen zou bereid moeten zijn goed te luisteren naar de ander.
- De school moet tijd uit trekken voor het contact met ouders. Op huisbezoek gaan, dat geeft al heel veel informatie. En niet alleen bij probleemgevallen: bij alle leerlingen. Tien-minuten gesprekken zijn niet toereikend, duren te kort. Ouders zouden ook persoonlijk uitgenodigd moeten worden. Probeer als instelling zo laagdrempelig mogelijk te zijn. Wees als professional beschikbaar op momenten dat ouders hun handen en hoofd vrij hebben.
- De school moet zich echt verdiepen in de achtergronden van ouders. Daar het beleid van de school op afstemmen, zodat de school maatwerk kan leveren. Kijk naar de context, ga niet alleen af op de eerste informatie. 'De kaart is niet het gebied'.
- Ouders moeten wel realistisch blijven. En goed naar hun kind kijken. Niet koste wat kost verwachten dat hun kind vwo kan halen als het echt een vmbo-kind is.
- Professionals kunnen te maken krijgen met waarden en normen die botsen met hun eigen waarden en normen, of die in hun ogen heel tegenstrijdig zijn. Probeer daarvan bewust te zijn, en daarover te praten. Als de gesprekspartners werkelijk geïnteresseerd zijn in elkaar, dan komen ze er wel uit. Maar het kan ook zijn dat de professional een andere werkomgeving moet zoeken. 'We leven nu eenmaal in een multiculturele samenleving, daar moet je mee kunnen dealen of niet.'
- Ouders moeten zich actief opstellen, ook zelf het initiatief nemen voor een gesprek. Zorgen dat ze volwaardige gesprekspartners zijn.
- Ouders moeten ook hun eigen verantwoordelijkheid nemen.
- Tijd, geld en ruimte is nodig. Leraren staan onder grote druk om het

lesprogramma 'erdoor te jassen'. Indien nodig zouden professionals meer tijd moeten kunnen uittrekken voor hun contact met migrantenouders, *outreaching* mogen werken. Gebrek aan beheersing van de Nederlandse taal is een probleem, daar zou een oplossing voor moeten komen. Zeker nu door bezuinigingen de tolkencentrale is opgeheven.

Hoe kan de betrokkenheid van ouders het best georganiseerd worden?

- Bij de intakegesprekken zouden duidelijke afspraken gemaakt kunnen worden en zouden ouders en professionals expliciet moeten maken wat ze van elkaar verwachten. De verwachtingen zouden vastgelegd kunnen worden. Maak procedures openbaar.
- Instellingen zouden een contactouder of migrantenvertrouwenspersoon moeten aanwijzen, die ook echt iets kan betekenen en die daarbij ondersteuning krijgt van een gedragsdeskundige, want het gaat vaak niet alleen over opvoeden. Dat hoeft niet per se iemand met dezelfde achtergrond als de ouders te zijn, 'anders houden we een samenleving waarin we naast elkaar leven in plaats van met elkaar'. Als de oudercontactpersoon er niet is, zouden ouders elkaar moeten kunnen opzoeken. Er schuilt een risico in de aanstelling van dergelijke personen: er kan een nieuwe 'professionele' tussenlaag ontstaan van goedwillende mensen, die, als je niet oppast, het overneemt van de ouders en beslissingen voor hen neemt. Deze valkuil zou vermeden kunnen worden door een dergelijk persoon goed organisatorisch in te bedden. De contactpersoon de loyaliteiten naar de eigen gemeenschap en het werk te laten expliciteren. Bewustwordingsprocessen hieromtrent op gang te brengen.
- Iedere school zou daar beleid op moeten ontwikkelen, dat schoolbreed gedragen wordt, en dat de ervaringen van en met ouders als uitgangspunt heeft. Ouders en professionals praten hier samen over. Het beleid kan ook veranderen. De school moet goed luisteren naar de wensen van de ouders. De school kan hier eventueel onderzoek naar laten doen. Voor de totstandkoming van dergelijk beleid zouden paneldiscussies met ouders georganiseerd kunnen worden.
- Ontwikkel als overheid een brede visie op onderwijs. Geef ouders het recht op een dag (betaalde) ouderbetrokkenheidstijd per jaar, neem dat op in de diverse CAO's.
- Ga bij iedereen eens per jaar op huisbezoek. Of bij aanvang van het basis- en het voorgezet onderwijs.
- Maak voor het contact met ouders gebruik van moderne media, internet, email, twitter, facebook etc
- Schaf de tien-minuten gesprekken af en voer voortaan 'vervolggesprekken'. Maak vervolgsafspraken met alle ouders om verder te kunnen praten over onderwerpen die de ouders belangrijk vinden. Daarmee voorkom je bij de ouders het gevoel dat ze je overvragen ('de leerkracht heeft het al zo druk'). Omgekeerd ben je niet automatisch die lastige vader of moeder die de tijd van de leerkracht opeist.
- Organiseer praktische activiteiten met de ouders (al dan niet samen met

kinderen): samen schilderen, samen koken en eten, samen een uitstap maken. Tijdens de activiteiten komt makkelijk het gesprek op gang. Organiseer informele bijeenkomsten met een hapje en een drankje. Organiseer een gezamenlijke training voor professionals en ouders, beiden in leersituatie. Organiseer rondetafelgesprekken met ouders en professionals.

- Betrek de leerling erbij. Geef opdracht om iets met vader/moeder te doen.
- Nodig alle ouders uit een dagdeel per jaar een rol in de klas te vervullen (lezen, voorlichting geven etc).
- De diverse instellingen voor onderwijs, jeugdzorg en welzijnswerk zouden veel meer moeten samenwerken, liefst zitten ze in een gebouw. Scholen kunnen op buurtniveau het middelpunt zijn van een bredere opvoedgemeenschap. Daarvoor zouden ze zich wat minder schools op moeten stellen, hun ruimtes ook beschikbaar moeten stellen voor andere activiteiten.
- Zorg voor een pluriforme instelling
- Maak ouders medeverantwoordelijk op een positieve, warme manier.
- Door het onderling contact tussen ouders te bevorderen, bijvoorbeeld door een ouderkamer in te richten. Oudergroepen zouden gevormd kunnen worden, waarin ouders met elkaar bespreken hoe ze willen dat bijvoorbeeld oudergesprekken gevoerd worden. Ouders moeten de kans krijgen zelf gespreksthema's en agendapunten aan te dragen. Scholen zouden aan de hand van hun wensen thema-avonden kunnen organiseren en deskundigen uitnodigen te komen praten. Vooral medewerkers van gesloten jeugdinstellingen hebben veel kennis in huis. Als professionals dicht bij de ouders staan, is hulp inroepen minder moeilijk. De angst voor Jeugdzorg kan daardoor afnemen.
- Ouders moeten zeer regelmatig op de hoogte gehouden worden. Instellingen zouden ouders op verschillende manieren en momenten moeten informeren over school en hun kind. Zorg na een gesprek voor terugkoppeling, eventueel telefonisch.
- De betrokkenheid zou bevorderd kunnen worden met de empowerment van ouders.
- Benut als organisatie de kwaliteit van ouders, maak gebruik van hun talenten. Praat daar eventueel over tijdens het intakegesprek, hoe zouden de ouders zich kunnen inzetten voor school. De ervaring leert dat bijvoorbeeld leerkrachten helemaal niet zitten te wachten op participerende ouders die zich bemoeien met het onderwijs. Professionals willen gewoon lekker hun eigen gang gaan, zonder dat iemand over de

schouder meekijkt (ook de baas niet). Wees daarvan bewust als organisatie en als professional.

- Speciale oudercursussen zouden aangeboden kunnen worden, met als thema ouderschap: welke verantwoordelijkheden liggen bij de ouder, welke bij de school.
- Bij Jeugdzorg in Ede is tegenwoordig het verhaal van de ouders het uitgangspunt. Daar gaan ze samen met de ouders op zoek naar wat er aan de hand is met het kind. Ze zijn in constante dialoog met elkaar.
- Start het gesprek met de dialoogcirkel. Dit is een Indiaanse gesprekstechniek waarbij de gesprekspartners niet aan tafel zitten maar in een cirkel. De gespreksleider zit in het midden. Deze vorm van praten met elkaar geeft ruimte en rust voor elk van de gesprekspartners om te spreken en de hiërarchie valt weg.
- Hanteer een persoonlijke benadering. Een brief alleen is niet genoeg. Spreek ouders aan op het schoolplein. Bouw een relatie op door activiteiten te ondernemen, bijvoorbeeld met behulp van sleutelfiguren in de wijk. Wees niet te officieel, maak ook gewoon eens een babbeltje. Zoals de schooldirecteur die ouders en leerlingen groet bij de deur. Geef brieven een herkenbaar karakter, zoals de blauwe envelop van de belastingdienst, stel ze op in verschillende talen.
- Zorg voor een oppas op school op het moment dat gesprekken plaatsvinden.
- Bepaal als instelling hoe je omgaat met de verschillende behandelmethoden van de eigen gemeenschap. Zo kent de Marokkaanse cultuur een speciale behandeling voor mensen die bezeten zijn door een djinn. De westerse medische wetenschap diagnosticeert deze bezetenheid als schizofrenie. Zie ook speciale website: www.ziekofbezeten.nl